

Sygn. akt V CK 799/04

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Frąckowiak (przewodniczący)

SSN Iwona Koper (sprawozdawca)

SSN Jan Górowski

w sprawie z powództwa J. K. i A. K.

przeciwko Bankowi P. (...) S.A. w K.

o ustalenie i zwolnienie spod egzekucji, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 24 czerwca 2005 r., kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 15 lipca 2004 r., sygn. akt III Ca (...),

oddala kasację.

Uzasadnienie

Powodowie małżonkowie J. K. syn F. i A. K. wnieśli o ustalenie, że hipoteka wpisana w księdze wieczystej KW Nr (...) Sądu Rejonowego w W. wygasła z dniem 30 lipca 1992 r. oraz o zwolnienie spod egzekucji nieruchomości objętej tą księgą.

W uzasadnieniu zgłoszonych żądań podali, że umową z dnia 18 listopada 1991 r. Bank H.(...) S.A w K. udzielił synowi powodów J. K. kredytu w kwocie 300 000 000 starych zł, którego zabezpieczeniem była hipoteka ustanowiona na nieruchomości powoda. W dniu 30 lipca 1992 r. Bank kredytodawca zawarł z żoną kredytobiorcy A. K.

umowę o przejęciu długu nie informując o niej powoda w związku z czym, na podstawie art. 525 k.c., zabezpieczenie długu w postaci hipoteki wygasło.

Pozwany Bank - następca Banku kredytodawcy - wnosząc o oddalenie powództwa zarzucił, że umowa z dnia 30 lipca 1992 r. nie była umową o przejecie długu, na jej podstawie nie doszło do wygaśnięcia zobowiązania dotychczasowego kredytobiorcy oraz do wstąpienia A. K. w jego miejsce, gdyż już od chwili podpisania umowy kredytowej odpowiadała ona jako współmałżonka kredytobiorcy za jego zobowiązania.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny.

W księdze wieczystej KW nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w W. prawo własności wpisane jest na rzecz J. K. syna F. oraz A. K. na zasadach rozszerzonej wspólności majątkowej. W dziale IV wpisano hipotekę w wysokości 300 000 000 starych zł w celu zabezpieczenia kredytu J. K. syna J. udzielonego przez Bank H.(...) S.A. w K.. Wpisu prawa własności na rzecz obojga małżonków dokonano na podstawie umowy majątkowej małżeńskiej z dnia 3 października 2000 r. W dniu 18 listopada 1991 r. poprzednik prawny pozwanego Banku zawarł z J. K. synem J. prowadzącym Przedsiębiorstwo Handlowo-Uslugowo - Produkcyjne „K.(...)” w W. umowę o kredyt w wysokości 300 000 00 starych zł. Jako zabezpieczenie kredytu ustanowiono umową z dnia 18 listopada 1991 r. hipotekę na nieruchomości objętej obecnie księgą wieczysta Kw Nr (...) W, której właścicielem był wówczas jedynie powód. W dniu 30 lipca 1992 r. Bank H. (...) S.A w K. zawarł z A. K. umowę o przejęcie długu kredytobiorcy z umowy z dnia 18 listopada 1991 r. Bank wyraził zgodę na przejecie długu na warunkach określonych w umowie. O zawarciu umowy nie powiadomiono powodów. Nie wyrazili oni zgody na przejęcie długu. Powodowie dowiedzieli się o przejęciu długu z zawiadomienia o wszczęciu egzekucji. J. K. syn J. i A. K. pozostają od 1994 r. w ustroju rozdzielności majątkowej. Od daty zawarcia umowy o przejecie długu Bank traktował jako kredytobiorcę wyłącznie A. K.. Ugoda z dnia 14 czerwca 1995 r. A. K. oraz PW „K.(...)” sp. z o.o. reprezentowana przez J. K. syna J., jako przystępująca do długu oraz pozwany ustalili sposób spłaty kredytu udzielonego umową z dnia 18 listopada 1991 r. Wobec niewypełnienia zobowiązań przez dłużniczkę A. K. komornik na wniosek banku wszczął egzekucję z nieruchomości powodów. Postępowanie to znajduje się na etapie poprzedzającym pierwszą licytację.

W ocenie prawnej przytoczonych ustaleń Sąd Rejonowy przyjął, iż na podstawie umowy dnia 30 lipca 1992 r. doszło do przejęcia długu (art. 519 k.c.) przez A. K., która

za zgodą dotychczasowego dłużnika J. K. syna J. wstąpiła w jego miejsce. Na taką kwalifikację prawną umowy wskazuje nazwa jaką strony nadały tej czynności oraz sama jej treść, w której wielokrotnie akcentowały fakt przejęcia długu J. K. syna J. wynikającego z umowy z dnia 18 listopada 1991 r. Bank zawierający umowę, jako profesjonalista w zakresie takich czynności, a co więcej autor tekstu umowy, nie może więc obecnie powoływać się na inny zamiar stron niż wynikający z zapisów umowy a mianowicie, że chodziło jedynie o przystąpienie przez A. K. do długu. Nadto po zawarciu umowy jej strony postępowały w sposób zgodny z jej dosłownym brzmieniem. Od tej pory A. K. traktowano jako głównego dłużnika i kredytobiorcę, kierując jedynie do niej wszelką korespondencję. O innych dłużnikach (sp. z o. o. „K.(...)”) pozwany wspomniał w korespondencji po raz pierwszy dopiero w listopadzie 2000 r.

W konsekwencji tego uznał Sąd Rejonowy, że przy braku zgody powodów na dalsze trwanie zabezpieczenia po przejęciu długu, obciążająca ich nieruchomości hipoteka, ustanowiona na zabezpieczenie długu J. K. syna J. wygasła na podstawie art. 525 k.c. Kierując się powyższym, wyrokiem z dnia 18 listopada 2003 r., w oparciu o powołane uprzednio przepisy oraz art. 841 § 1 k.c. uwzględnił powództwo w zakresie obu żądań.

Sąd Okręgowy w G., który rozpoznawał sprawę na skutek apelacji pozwanego podzielił ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego oraz ocenę dowodów na której zostały oparte. Zaakceptował również rozważania dotyczące zaistnienia przesłanek wygaśnięcia hipoteki na podstawie art. 525 k.c. Uznał jednak, że powodowie nie mają interesu prawnego w żądaniu ustalenia wygaśnięcia hipoteki, bowiem interes ich jest chroniony przez inne, dalej idące i uwzględnione roszczenie oparte na podstawie art. 841 § 1 k.p.c. Z tych przyczyn wyrokiem z dnia 15 lipca 2004 r. częściowo zmienił wyrok Sądu Rejonowego przez oddalenie powództwa o ustalenie, zaś w pozostałym zakresie apelację pozwanego oddalił.

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżył pozwany w części oddalającej jego apelację i orzekającej o kosztach postępowania. Wskazując obie ustawowe podstawy kasacyjne zarzucił:

1/ niewłaściwe zastosowanie art. 525 k.c. w zw. z art. 519 k.c. i art. 41 § 1 kro poprzez przyjęcie, że umową z dnia 30 lipca 1992 r. zawartą pomiędzy małżonkami A. i J. K. synem J. nastąpiło przejęcie długu, a w konsekwencji wygasła hipoteka ustanowiona na nieruchomości powodów,

2/ niezastosowanie art. 89 k.c. poprzez przyjęcie, że warunek zawarty w § 3 wymienionej umowy się ziścił,

3/ nieprawidłowe zastosowanie art. 841 § 1 i przyjęcie, że powódka ma legitymację procesową czynną do wytoczenia powództwa o zwolnienie spod egzekucji nieruchomości, podczas gdy umowa o rozszerzenie wspólności nie wywołuje skutków prawnych wobec pozwanego na podstawie art. 47 § 4 k.p.c., albowiem Bank nie został o niej powiadomiony.

Wnosił o uchylenie wyroku w zaskarżonej części oraz uchylenie wyroku Sądu Rejonowego i zmianę tego wyroku przez oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. 2005 r. Nr 13, poz. 98) kasacja podlega rozpoznaniu na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego obowiązujących przed ich zmianą wymienioną ustawą.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że zarówno kwestia legitymacji procesowej jak i sam przepis art. 841 § 1 k.p.c. z uwagi na przedmiot ochrony należą do dziedziny prawa materialnego. Kasacja jest więc oparta jedynie na pierwszej ustawowej podstawie. Miarodajne dla oceny podniesionych w niej zarzutów pozostają zatem ustalenia przyjęte w podstawie faktycznej zaskarżonego wyroku, które wiążą Sąd Najwyższy odnośnie do ustalonej w nim treści umowy z dnia 30 lipca 1992 r.

Z tej przyczyny, jako sprzeczne z tymi ustaleniami nie może odnieść skutku powołanie się przez skarżącego, w ramach zarzutu naruszenia art. 89 k.c., na istnienie w niej zapisu uzależniającego powstanie skutków prawnych tej czynności od spełnienia przez dłużnika zobowiązania objętego jej treścią. W kwestii tej Sąd Okręgowy przyjął, za ustaleniami Sądu pierwszej instancji, iż odnośny § 3 umowy ustala warunki spłaty przejętego przez A. K. długu, na które Bank wyraził zgodę, zaś sama umowa ma charakter bezwarunkowy.

W związku z tym na marginesie jedynie pozostaje zauważyć, iż jako warunek nie może być kwalifikowane takie zdarzenie prawne, które stanowi treść czynności prawnej i objęte jest wyłącznie wolą stron (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2002 r. I CKN 1044/00 nie publ.).

Niezależnie od tego omawiany zarzut jest procesowo bezskuteczny, gdyż oparty został na nowych faktach podniesionych przez pozwanego po raz pierwszy w kasacji (art. 393¹¹ § 2 k.p.c.).

Błędny jest pogląd skarżącego, który legł u podstaw sformułowania zarzutu niewłaściwego zastosowania art. 525 k.c. w zw. z art. 519 k.c., co zarzut ten czyni bezzasadnym. Przepis art. 41 § 1 kro (w brzmieniu obowiązującym przed jego zmianą ustawą z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych ustaw, Dz. U. 2004 r. Nr 162, poz. 1691) określał ogólną zasadę odpowiedzialności z majątku wspólnego, zgodnie z którą wierzyciel jednego małżonka może żądać zaspokojenia nie tylko z jego majątku odrębnego ale również z majątku wspólnego obojga małżonków. Możliwość zaspokojenia się wierzyciela z majątku wspólnego, w sytuacji gdy dłużnikiem jest tylko jeden małżonek nie oznacza jednak, że drugi małżonek, który nie był stroną czynności prawnej dokonanej przez współmałżonka staje się przez to współdłużnikiem. Małżonek ten odpowiada za cudzy dług, przy czym jego obowiązek sprowadza się do znoszenia egzekucji z majątku wspólnego. Z powyższych względów nie można podzielić stanowiska pozwanego, że umowa z dnia 30 lipca 1992 r. nie jest umową o przejęcie długu, bowiem jej zawarcie nie zmieniło w niczym statusu A. K., jako dłużniczki Banku z tytułu kredytu zaciągniętego przez jej męża, który uzyskała na podstawie art. 41 § 1 kro, już w momencie zaciągnięcia kredytu przez współmałżonka.

Nie zachodzi także zarzucane w kasacji naruszenie 841 § 1 k.p.c. w zw. z art. 47 § 2 kro (w jego poprzednim brzmieniu), mylnie powołanym w kasacji jako § 4. Przepis art. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn.: Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm.) wyłącza działanie art. 47 § 2 kro w odniesieniu do praw wynikających z majątkowej umowy małżeńskiej, których przynależność do majątku wspólnego lub odrębnego została ujawniona w księdze wieczystej. W takiej sytuacji osoby trzecie nie mogą powoływać się na nieznaną im wpisów, niezależnie od tego czy wiedziały o zawarciu i rodzaju zawartej między małżonkami umowy.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹² k.p.c. orzekł jak w sentencji.